

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки, підприємництва та туризму**

Кваліфікаційна робота на правах рукопису

ПЛЕХАНОВА ВЕРОНІКА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 338.43:631.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Стратегія зростання прибутку ПСП «Кам'янка»

**Спеціальність 051 «Економіка»
Подається на здобуття освітнього ступеня “Бакалавр”**

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень, використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____Вероніка ПЛЕХАНОВА

**Керівник роботи:
Скидан Олег Васильович,
доктор економічних наук, професор**

Житомир-2026

Висновок кафедри економіки, підприємництва та туризму
за результатами попереднього захисту кваліфікаційної роботи

Протокол засідання кафедри економіки, підприємництва та туризму
№ ____ від «__» ____ 2026 р.

Завідувач кафедри економіки,
підприємництва та туризму,

д. е. н., професор _____ Наталія ВАЛІНКЕВИЧ
(підпис)

«__» ____ 2026 р.

Гарант ОПІ «Економіка»
першого (бакалаврського) рівня,

к. е. н., доцент _____ Інна ГРАБЧУК
(підпис)

«__» ____ 2026 р.

Результат захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти: Плеханова Вероніка Володимирівна

захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(підпис)

(ім'я та прізвище)

Анотація

Плеханова В. В. «Стратегія зростання прибутку ПСП «Кам'янка».

Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 051 «Економіка». Поліський національний університет, 2026.

У дослідженні узагальнено теоретичну сутність стратегії зростання прибутку підприємства. Здійснено оцінку прибутковості ПСП «Кам'янка». Запропоновано стратегію зростання прибутку, яка ґрунтується на впровадженні інвестиційного проєкту зниження собівартості продукції рослинництва та дозволить оптимізувати витрати та зміцнити конкурентні позиції підприємства.

Ключові слова: прибуток, стратегія, собівартість продукції, інноваційно-інвестиційний проєкт.

SUMMARY

Plekhanova V. V. «Profit Growth Strategy of PSP «Kamyanka».

Qualification work in the form of a manuscript.

Qualification work for the degree of bachelor in the specialty 051 «Economics». Polissia National University, Zhytomyr, 2026.

The study summarizes the theoretical essence of the enterprise's profit growth strategy. The profitability of the Kamyanka PSP was assessed. A profit growth strategy was proposed, which is based on the implementation of an investment project to reduce the cost of crop production and will allow optimizing costs and strengthening the competitive position of the enterprise.

Keywords: profit, strategy, cost of production, innovation and investment project.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СТРАТЕГІЇ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	8
Висновки до Розділу 1	14
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ПРИБУТКОВОСТІ ПСП «КАМ'ЯНКА»	15
Висновки до Розділу 2	23
РОЗДІЛ 3 РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ПСП «КАМ'ЯНКА»	24
Висновки до Розділу 3	36
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	39
ДОДАТКИ	41

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах розвитку національної економіки проблема забезпечення стабільного зростання прибутковості підприємств набуває особливої ваги. Під впливом постійних змін ринкового середовища, посилення конкурентної боротьби, трансформації логістичних процесів та зростання вартості ресурсного забезпечення суб'єкти господарювання змушені вдосконалювати підходи до управління фінансовими результатами діяльності. Прибутковість є одним із ключових показників ефективності функціонування підприємства, оскільки характеризує його здатність забезпечувати фінансову стабільність, формувати інвестиційний потенціал, розширювати ринки збуту та підтримувати конкурентоспроможність. У зв'язку з цим дослідження напрямів підвищення прибутковості є важливою передумовою забезпечення сталого розвитку підприємства.

ПСП «Кам'янка» функціонує в умовах нестабільного зовнішнього середовища, що потребує впровадження адаптивного та стратегічно орієнтованого механізму управління фінансово-господарською діяльністю. На підприємстві виникає необхідність підвищення ефективності використання виробничих ресурсів, оптимізації витрат, удосконалення системи збуту та впровадження сучасних управлінських і технологічних рішень. Зростання прибутковості для ПСП «Кам'янка» є не лише економічним орієнтиром, а й необхідною умовою забезпечення довгострокової фінансової стійкості та конкурентоспроможності на аграрному ринку.

Аналіз останніх досліджень. Значний внесок у розроблення теоретичних і практичних підходів до формування стратегії зростання прибутку підприємства зробили Андрійчук В. Г., Бойчик І. М., Вініченко І. І., Дикань В. Л., Назаренко І. Л., Череп А. В., Юрчишин В. В. та інші. У працях науковців досліджено економічну сутність прибутку, фактори його формування, механізми управління фінансовими результатами, а також інструменти забезпечення прибутковості та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Особливу увагу приділено питанням стратегічного планування, оптимізації витрат,

підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства та пошуку резервів зростання доходів.

Водночас сучасні умови господарювання, що характеризуються високою динамічністю ринкового середовища, посиленням конкуренції, цифровізацією бізнес-процесів та зростанням невизначеності, зумовлюють необхідність подальшого вдосконалення підходів до формування стратегій зростання прибутку.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування стратегії зростання прибутку ПСП «Кам'янка». Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- дослідити економічну сутність та основні чинники формування стратегії зростання прибутку підприємства;
- проаналізувати сучасні методичні підходи до оцінювання рівня прибутковості підприємства;
- здійснити діагностику фінансово-економічного стану ПСП «Кам'янка» та оцінити тенденції зміни показників прибутковості;
- визначити внутрішні та зовнішні фактори впливу прибутковості підприємства;
- обґрунтувати стратегічні й операційні напрями стратегії зростання прибутковості;
- здійснити прогнозування зміни рівня прибутковості з урахуванням запропонованих заходів.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є формування стратегії зростання прибутку ПСП «Кам'янка». Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування формування стратегії зростання прибутку підприємства.

Методи дослідження. Методичну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема методи аналізу і синтезу, порівняння, економіко-статистичні методи, а також методи стратегічного планування та прогнозування.

Перелік публікацій за темою дослідження. Результати кваліфікаційного дослідження опубліковано:

1. Плеханова В. Стратегія зростання прибутку на підприємстві. Менеджмент сталого розвитку організацій: стратегії, інновації, цифрові рішення: збірник матеріалів науково-практичної конференції. Житомир. Поліський національний університет. 2026. С. 77-80.

2. Плеханова Вероніка. Вплив Цифрової трансформації на фінансові результати підприємства. Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів: матеріали збірника IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. Житомир. Поліський національний університет. 2026. С. 406-408.

Практичне значення отриманих результатів. Практична значущість дослідження полягає у розробленні дієвих рекомендацій щодо формування стратегії зростання прибутку ПСП «Кам'янка» на основі комплексної оцінки його діяльності, удосконалення бізнес-процесів та впровадження ефективних управлінських рішень.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, статистичні матеріали, фінансова звітність ПСП «Кам'янка», наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, аналітичні матеріали галузевих асоціацій, результати маркетингових досліджень та інші інформаційні джерела.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступної частини, трьох розділів, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків. Обсяг роботи загалом складає 40 сторінок, містить 3 рисунки, 16 таблиць, 11 додатків. Список використаних джерел складається із 40 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах господарювання прибуток є ключовим узагальнюючим показником ефективності діяльності підприємства та водночас важливим інструментом його розвитку. Саме через призму прибутку оцінюється результативність використання ресурсів, доцільність прийнятих управлінських рішень і загальна конкурентоспроможність суб'єкта господарювання на ринку. У науковій літературі прибуток розглядається не лише як фінансовий результат, але і як економічна категорія, що відображає відносини між суб'єктами господарювання у процесі створення, розподілу та використання вартості [2, с. 18].

Економічна сутність прибутку полягає в тому, що він є різницею між доходами підприємства та витратами на виробництво і реалізацію продукції, робіт чи послуг. Водночас таке визначення є спрощеним, адже у сучасних умовах прибуток формується під впливом широкого спектра факторів: ринкових, виробничих, фінансових та управлінських. Як зазначають дослідники, прибуток є результатом ефективної взаємодії всіх елементів господарської системи підприємства [2; 16].

З теоретичної точки зору, прибуток виконує низку важливих функцій. По-перше, він є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, включаючи інвестиції, інновації та модернізацію виробництва. По-друге, прибуток виконує стимулюючу функцію, оскільки безпосередньо впливає на рівень доходів власників та працівників. По-третє, він має фіскальне значення, адже є базою для формування податкових надходжень до бюджету [8, с. 52].

Водночас варто підкреслити, що у сучасній економіці прибуток дедалі частіше розглядається як індикатор стратегічного розвитку підприємства. Він відображає не лише поточні результати діяльності, а й потенціал підприємства до адаптації в умовах змінного ринкового середовища [16]. Саме тому стратегія

зростання прибутку набуває комплексного характеру і включає не тільки контроль за його величиною, але й активне планування та прогнозування.

Для кращого розуміння сутності стратегії зростання прибутку доцільно розглянути основні підходи до трактування категорії «прибуток», які сформувалися у сучасній економічній науці. У таблиці 1.1 узагальнено ключові підходи до визначення прибутку як економічної категорії.

Таблиця 1.1

Основні підходи до визначення сутності прибутку підприємства

Підхід	Сутність визначення	Основний акцент	Практичне значення
Класичний	Прибуток як різниця між доходами і витратами	Фінансовий результат	Оцінка ефективності діяльності
Економічний	Прибуток як перевищення доходу над альтернативними витратами	Раціональність використання ресурсів	Прийняття інвестиційних рішень
Управлінський	Прибуток як об'єкт планування та управління	Контроль і прогнозування	Формування бюджетів і стратегій
Інституційний	Прибуток як результат взаємодії ринкових суб'єктів	Ринкові відносини	Аналіз конкурентного середовища
Стратегічний	Прибуток як база довгострокового розвитку	Стійкість і зростання	Забезпечення конкурентних переваг

Джерело: сформовано автором на основі [1; 2; 8; 15; 16]

Представлені в таблиці 1.1 трактування сутності прибутку демонструють багатогранність даної економічної категорії та відмінності в підходах до розуміння її сутності. Якщо класичний підхід зосереджується на кількісному вимірі результату, то сучасні підходи значно розширюють його зміст, включаючи управлінські та стратегічні аспекти. Це свідчить про те, що прибуток уже не сприймається лише як підсумковий показник діяльності, а розглядається як важливий інструмент управління підприємством [15].

Окремої уваги заслуговує роль прибутку у забезпеченні фінансової стійкості підприємства. Саме за рахунок прибутку формується власний капітал, створюються резерви та забезпечується незалежність від зовнішніх джерел фінансування. У нестабільних економічних умовах така функція набуває особливого значення, оскільки дозволяє підприємству зберігати платоспроможність і адаптуватися до змін ринку [18].

Крім того, прибуток відіграє важливу роль у формуванні конкурентних переваг підприємства. Ефективне управління прибутком дозволяє оптимізувати витрати, підвищувати рентабельність діяльності та забезпечувати гнучкість цінової політики, що сприяє зміцненню позицій підприємства на ринку та підвищенню його інвестиційної привабливості [15].

Таким чином, прибуток як економічна категорія має багатогранний характер і виконує ключову роль у діяльності підприємства. Він є не лише показником ефективності, але й інструментом управління, джерелом фінансування та основою стратегічного розвитку. У сучасних умовах господарювання значення прибутку суттєво зростає, що обумовлює необхідність розробки та обґрунтування стратегії зростання прибутку на підприємстві. Формування стратегії зростання прибутку підприємства є складним і багатофакторним процесом, що залежить як від внутрішніх характеристик діяльності суб'єкта господарювання, так і від зовнішнього економічного середовища. У сучасних умовах господарювання прибуток не виникає сам по собі, він є результатом цілеспрямованої діяльності підприємства, пов'язаної з виробництвом, реалізацією продукції та ефективним управлінням ресурсами [17].

З метою систематизації джерел формування прибутку доцільно узагальнити їх у вигляді таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Основні джерела формування прибутку підприємства

Джерело прибутку	Характеристика	Приклади	Вплив на фінансовий результат
Операційна діяльність	Основна діяльність підприємства	Реалізація продукції, надання послуг	Формує основну частину прибутку
Фінансова діяльність	Операції з фінансовими активами	Відсотки, дивіденди, курсові різниці	Додатковий дохід, залежить від ринку
Інвестиційна діяльність	Вкладення капіталу	Продаж активів, інвестиційні проєкти	Може забезпечувати значний разовий прибуток
Інша діяльність	Непрофільні операції	Оренда майна, штрафи, пені	Нерегулярний вплив
Позареалізаційні доходи	Доходи, не пов'язані з основною діяльністю	Компенсації, страхові виплати	Епізодичний вплив

Джерело: сформовано автором на основі [2; 8; 17; 22].

За даними таблиці 1.2, ключовим джерелом прибутку є операційна діяльність, яка забезпечує стабільний грошовий потік підприємства. Інші джерела мають допоміжний або ситуативний характер, однак їх роль не варто недооцінювати, оскільки вони можуть суттєво впливати на загальний фінансовий результат у короткостроковому періоді. Таким чином, ефективне управління всіма видами діяльності дозволяє підприємству оптимізувати структуру прибутку та підвищити його стійкість [22].

Узагальнення наукових підходів до трактування сутності стратегії прибутку підприємства наведено у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

**Наукові підходи до сутності економічної категорії
«стратегія прибутку підприємства»**

Автор	Трактування стратегії прибутку	Зміст категорії
І. Ансофф	Стратегія прибутку залежить від ринкових можливостей, конкурентної позиції та здатності підприємства адаптуватися до змін зовнішнього середовища.	Ринкові чинники та конкурентні переваги
М. Портер	Прибутковість визначається структурою галузі, інтенсивністю конкуренції та здатністю підприємства формувати конкурентні переваги.	Галузеве середовище
П. Друкер	Основними детермінантами є потреби споживачів, інноваційність та результативність управлінських рішень.	Орієнтація на споживача
Ф. Котлер	Формування прибутку залежить від маркетингової стратегії, якості продукції та ефективності взаємодії з ринком.	Маркетингові фактори
Г. Мінцберг	Рівень прибутковості обумовлюється здатністю підприємства розробляти та реалізовувати ефективні стратегічні рішення.	Управлінські компетенції
З. Шершньова	Детермінантами є ресурсний потенціал підприємства, ефективність його використання та стратегічна гнучкість.	Внутрішні ресурси
О. Віханський	Прибуток формується під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників, які визначають можливості розвитку підприємства.	Комплексний підхід
Л. Лігоненко	Визначальними факторами є рівень доходів, структура витрат, ризику та інвестиційна активність підприємства.	Фінансово-економічні фактори

Джерело: узагальнено автором на основі наукових праць [17, 24,34].

Проведений аналіз наукових підходів до формування стратегії прибутку дозволяє зробити висновок, що її вибір залежить від сукупності внутрішніх можливостей підприємства та впливу зовнішнього середовища. Різноманітність цілей господарської діяльності, рівень ресурсного забезпечення, конкурентна

позиція на ринку, а також особливості розвитку підприємства обумовлюють необхідність використання різних стратегічних підходів до управління прибутком. З метою систематизації існуючих підходів та визначення напрямів забезпечення зростання фінансових результатів доцільно розглянути класифікацію стратегій підприємства, яка наведена в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Класифікація стратегій підприємства

Автор	Види стратегій	Характеристика стратегії прибутку
І. Ансофф	Стратегії проникнення на ринок, розвитку ринку, розвитку продукту, диверсифікації	Прибуток виступає основним критерієм оцінювання результативності реалізації стратегії
М. Портер	Лідерство за витратами, диференціація, фокусування	Орієнтована на максимізацію прибутку через створення конкурентних переваг
Г. Мінцберг	Планова, підприємницька, адаптивна, позиційна стратегії	Прибутковість залежить від ефективності стратегічних рішень
З. Шершньова	Корпоративна, конкурентна, функціональна, операційна	Стратегія прибутку належить до функціональних фінансових стратегій
А. Томпсон та А. Стрікланд	Корпоративні, ділові, функціональні та операційні стратегії	Спрямована на забезпечення цільових фінансових результатів
І. Бланк	Інвестиційна, фінансова, дивідендна, стратегія прибутку	Розглядається як окремий напрям фінансової стратегії підприємства
Л. Лігоненко	Стратегії стабілізації, зростання, виживання, прибутку	Передбачає управління доходами, витратами та фінансовими ризиками
В. Савчук	Стратегії розвитку, інвестиційні та фінансові стратегії	Орієнтована на підвищення рентабельності та вартості бізнесу

Джерело: узагальнено автором на основі наукових праць [17,35].

Отже, стратегія прибутку є складовою системи фінансового стратегічного управління підприємством. Її головною метою виступає забезпечення стабільного зростання прибутку шляхом оптимізації доходів, витрат, структури капіталу та рівня ризику. У сучасних умовах господарювання стратегія прибутку інтегрується з маркетинговою, інвестиційною та інноваційною стратегіями, що забезпечує досягнення довгострокової конкурентоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

Методичні підходи до оцінки величини прибутку формувалися протягом тривалого часу і сьогодні представлені різними методами. У загальному вигляді планування прибутку передбачає визначення обсягу доходів, витрат та

очікуваного фінансового результату на майбутній період. Водночас сучасні підходи значно розширюють даний процес, включаючи аналіз ризиків, прогнозування змін ринку та розробку альтернативних сценаріїв розвитку [4].

З метою систематизації основних методів щодо планування прибутку доцільно узагальнити їх у таблиці 1.5.

Таблиця 1.5

Характеристика основних методів планування прибутку підприємства

Метод	Сутність	Переваги	Недоліки	Сфера застосування
Прямого рахунку	Розрахунок прибутку як різниці між доходами і витратами	Простота, наочність	Не враховує ризики	Короткострокове планування
Нормативний	Використання нормативів витрат і рентабельності	Контроль ефективності	Обмежена гнучкість	Стабільні умови діяльності
Бюджетування	Складання системи фінансових бюджетів	Комплексність, контроль	Висока трудомісткість	Середньо- та довгострокове планування
Економіко-математичний	Використання моделей і прогнозування	Висока точність	Складність застосування	Великі підприємства
Факторний аналіз	Визначення впливу окремих факторів на прибуток	Глибина аналізу	Потребує даних	Аналітична робота

Джерело: сформовано автором на основі [4; 10; 14; 19]

Як видно з таблиці 1.5, кожен із методів має свої особливості, переваги та обмеження. У практичній діяльності підприємства зазвичай не обмежуються використанням одного методу, а поєднують декілька підходів залежно від цілей планування та умов функціонування. Такий комплексний підхід дозволяє підвищити достовірність прогнозів, врахувати вплив внутрішніх і зовнішніх факторів, а також мінімізувати ризики прийняття помилкових управлінських рішень.

Висновки до розділу 1

У першому розділі досліджено теоретичні основи формування стратегії зростання прибутку підприємства. Встановлено, що прибуток є ключовим показником ефективності господарської діяльності, джерелом фінансування розвитку підприємства, інструментом забезпечення його фінансової стійкості та важливим чинником формування конкурентних переваг. Узагальнення наукових підходів дозволило визначити багатогранну економічну сутність прибутку та його роль у системі стратегічного управління підприємством.

Проведений аналіз наукових підходів доводить, що формування прибутку залежить від комплексу внутрішніх і зовнішніх факторів, серед яких особливе значення мають рівень доходів, структура витрат, ресурсний потенціал, інноваційна активність, маркетингова політика та конкурентне середовище. Визначено основні джерела формування прибутку підприємства та обґрунтовано доцільність комплексного управління всіма видами діяльності для забезпечення стабільного фінансового результату.

Дослідження наукових підходів до класифікації стратегій підприємства дозволило встановити, що стратегія прибутку є складовою фінансової стратегії та спрямована на забезпечення довгострокового зростання прибутковості, рентабельності та вартості бізнесу.

Розглянуті методичні підходи до планування прибутку підтверджують необхідність використання сучасних інструментів бюджетування, прогнозування та факторного аналізу для підвищення обґрунтованості управлінських рішень.

Таким чином, теоретичні положення, узагальнені в розділі 1, створюють науково-методичне підґрунтя для подальшого аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, оцінки ефективності формування прибутку та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення стратегії його зростання.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ПРИБУТКОВОСТІ ПСП «КАМ'ЯНКА»

Приватне сільськогосподарське підприємство «Кам'янка» є одним із провідних аграрних господарств Житомирської області, що здійснює свою діяльність на території села Кам'янка Житомирського району. Підприємство було зареєстроване 10 грудня 2003 року на базі реформованих сільськогосподарських виробничих структур, які функціонували в регіоні після проведення аграрної реформи в Україні. Основним напрямом діяльності господарства є вирощування зернових, зернобобових та олійних культур, а також розвиток галузі тваринництва.

ПСП «Кам'янка» забезпечує зайнятість населення сільської місцевості, бере участь у соціальному розвитку громади та сприяє розвитку агропромислового комплексу регіону. Основними пріоритетами його діяльності залишаються підвищення ефективності виробництва, впровадження інноваційних технологій та забезпечення сталого розвитку підприємства. За роки діяльності ПСП «Кам'янка» поступово зміцнювало виробничий потенціал, оновлювало матеріально-технічну базу та впроваджувало сучасні агротехнології.

У таблиці 2.1 наведено склад і структуру земельних угідь підприємства.

Таблиця 2.1

Склад і структура земельних угідь у ПСП «Кам'янка»

Вид угідь	2023 р.		2024 р.		2025 р.		2025 р. до 2023 р.	
	га	%	га	%			(+, -)	%
Загальна земельна площа	1150,0	100,0	1000,0	100,0	200,0	100,0	-950,0	17,4
Всього сільськогосподарських угідь, з них	1150,0	100,0	1000,0	100,0	200,0	100,0	-950,0	17,4
рілля	1110,0	96,5	940,0	94,0	158,0	75,0	-952,0	14,2

Джерело: розраховано за річними звітами ПСП «Кам'янка».

Аналіз даних таблиці свідчить про суттєве скорочення земельного фонду ПСП «Кам'янка» у 2025 р. порівняно з 2023 р. Загальна площа земельних угідь зменшилася на 950 га, або на 82,6%, а площа ріллі скоротилася на 952 га, що призвело до зниження частки сільськогосподарських угідь з 96,5% до 75,0%.

Така ситуація пояснюється переоформленням земельних паїв на новостворене товариство, до якого приєднується ПСП «Кам'янка».

Проте значне зменшення земельних ресурсів підприємства негативно впливає на його виробничий потенціал та можливості отримання прибутку. Для забезпечення стратегії зростання прибутку ПСП «Кам'янка» доцільно підвищувати ефективність використання наявних земельних угідь та шукати можливості розширення земельного банку.

Аналіз структури посівних площ ПСП «Кам'янка» (додаток А) свідчить про різке скорочення загальної посівної площі у 2025 р. порівняно з 2023 р. на 952 га, або 85,8%. У структурі посівів 2025 р. переважають зернові та зернобобові культури, частка яких досягла 100%, при цьому найбільшу питому вагу займає кукурудза на зерно (82,3%). Підприємство суттєво звузило масштаби виробництва та зосередилося переважно на вирощуванні зернових культур. Така спеціалізація може сприяти концентрації ресурсів і підвищенню ефективності виробництва, проте водночас збільшує залежність від кон'юнктури ринку зерна.

Господарство спеціалізується на вирощуванні пшениці, кукурудзи, ячменю, соняшнику та інших сільськогосподарських культур, а також займається виробництвом продукції тваринництва (таблиця 2.2).

Аналіз структури товарної продукції ПСП «Кам'янка» свідчить про значні коливання в обсягах реалізації за 2023–2025 рр. Найбільшу частку в середньому за три роки займає кукурудза на зерно (26,0%), тоді як частка пшениці озимої поступово знижується до 4,5% у 2025 р., а галузь тваринництва стабільно формує близько 17–25% виручки.

Отже, підприємство поступово зменшує залежність від окремих культур і частково диверсифікує структуру доходів. Крім того зростає роль тваринництва та виробництво іншої продукції, що створює передумови для більш збалансованого формування доходів і підвищення фінансової стійкості господарства.

Аналіз додатку Б показує, що у 2025 р. ефективність використання земельних ресурсів ПСП «Кам'янка» суттєво зросла. Урожайність зернових та

зернобобових культур підвищилася на 45,6%, виробництво зерна на 100 га ріллі збільшилося більш ніж удвічі, а прибуток на 100 га сільськогосподарських угідь зріс у 33,8 рази порівняно з 2023 р. Незважаючи на значне скорочення земельних площ, підприємство суттєво підвищило результативність їх використання, що позитивно вплинуло на фінансові результати. Водночас, це свідчить про зростання інтенсивності виробництва та ефективності господарювання, що є важливою передумовою реалізації стратегії зростання прибутку.

Таблиця 2.2

Структура товарної продукції в ПСП «Кам'янка»

Вид продукції	2023		2024		2025		В середньому за 3 роки	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%
Пшениця озима	8670	24,8	7355	28,3	2340	4,5	6121,6	16,2
Кукурудза на зерно	11796	33,7	9110	35,1	8520	16,3	9808,6	26,0
Ячмінь ярий	1715	4,9	2992	11,5	95	0,2	1600,7	4,2
Овес	-	-	40	0,2	46	0,1	28,7	0,1
Насіння соняшнику	5045	14,5	-	-	-	-	1681,7	4,5
Насіння ріпаку	1328	3,8	-	-	-	-	442,7	1,2
Інша продукція рослинництва	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом по рослинництву	28554	81,7	19497	75,1	11001	21,1	19684,0	52,2
М'ясо ВРХ	2033	5,8	1409	5,4	1434	2,7	1625,3	4,3
Молоко	4296	12,3	5039	19,5	5760	11,0	5031,7	13,3
Інша продукція тваринництва								
Разом по тваринництву	6329	18,1	6448	24,9	7194	13,7	6657,0	17,6
Реалізація іншої продукції робіт та послуг	73	0,2	-	-	34100	65,2	11391	30,2
Всього по підприємству	34956	100,0	25945	100,0	52295	100,0	37732	100,0

Джерело: розраховано за річними звітами ПСП «Кам'янка».

У додатку В наведено аналіз ефективності використання трудових ресурсів, який свідчить, що у 2025 р. середньорічна чисельність працівників ПСП «Кам'янка» скоротилася на 52,5% порівняно з 2023 р., тоді як рівень використання трудових ресурсів залишився стабільним. Водночас чистий дохід у розрахунку на одного працівника по підприємству зріс у 3,2 рази, а в тваринництві – у 2,3 рази, що свідчить про підвищення продуктивності праці.

Отже, незважаючи на скорочення чисельності персоналу, підприємству

вдалося значно підвищити ефективність використання трудових ресурсів, що позитивно вплинуло на ефективність використання виробничих засобів у підприємстві та створило передумови для зростання прибутковості підприємства (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3

**Забезпеченість та ефективність використання виробничих засобів
у ПСП «Кам'янка»**

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р.	
				(+,-)	%
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн.	23567,5	31637,0	8518,0	-15049,5	36,1
Фондозабезпеченість (на 100 га с.-г. угідь), тис. грн.	2049,3	3163,7	4259,0	2209,7	207,8
Фондоозброєність (на 1 середньорічного працівника), тис. грн.	399,4	518,6	304,2	-95,2	76,2
Фондовіддача, грн.	1,5	0,8	6,1	4,6	1626,6
Фондоємність, грн.	0,7	1,2	0,2	-0,5	28,6
Ступінь зносу основних виробничих фондів, %	41,8	57,0	100,0	58,2	239,2
Середньорічна вартість оборотних засобів, тис. грн.	7443,5	20414,5	30600	20732	138,1
Коефіцієнт обороту оборотних засобів	4,70	1,26	1,71	-2,99	36,4
Тривалість обороту оборотних засобів, днів	78	290	213	135	273,1
Норма прибутку, %	0,2	0,1	1,1	0,9	-

Джерело: розраховано за річними звітами ПСП «Кам'янка».

Аналіз доводить, що у 2025 р. середньорічна вартість основних виробничих фондів ПСП «Кам'янка» скоротилася на 63,9%, проте ефективність їх використання значно зросла: фондовіддача збільшилася з 1,5 до 6,1 грн, а фондоємність зменшилася на 71,4%. Водночас ступінь зносу основних засобів становив 100%, що свідчить про критичний рівень їх фізичного та морального старіння. Підприємство забезпечило підвищення результативності використання виробничих засобів та зростання норми прибутку, однак високий рівень зносу основних засобів створює загрозу для подальшого економічного розвитку підприємства. Тому, для реалізації стратегії зростання прибутку необхідним є оновлення матеріально-технічної бази та підвищення ефективності використання оборотних засобів. Аналіз структури витрат на виробництво продукції рослинництва і тваринництва у ПСП «Кам'янка» за додатком Г свідчить, що загальна сума витрат у 2025 р. зросла на 24,8% порівняно з 2023 р. Найбільше збільшилися витрати на амортизацію основних засобів (у 13,8 раза)

та оплату послуг сторонніх організацій (у 2,1 рази), частка яких у структурі витрат досягла відповідно 40,8% та 73,9%.

Отже, у структурі витрат підприємства відбулися суттєві зміни, пов'язані зі зростанням ролі амортизаційних відрахувань і зовнішніх послуг, що свідчить про підвищення виробничих витрат, тому для забезпечення зростання прибутку необхідно посилити контроль за їх рівнем та підвищувати ефективність використання ресурсів.

Аналіз даних додатку Д вказує на те, що у 2025 р. виробнича собівартість 1 ц зернових та зернобобових культур зросла з 406,0 до 706,7 грн, а собівартість приросту живої маси ВРХ – з 1040,3 до 1210,3 грн за 1 ц. Водночас собівартість виробництва молока на 1 ц зросла лише на 18,0 грн, проте загальні витрати на його виробництво збільшилися на 2262,3 тис. грн. Таким чином на підприємстві відбулося зростання виробничих витрат, особливо у рослинництві та скотарстві, що може негативно впливати на рівень прибутковості. Для реалізації стратегії зростання прибутку необхідно посилити контроль за витратами та впроваджувати заходи щодо зниження собівартості продукції.

Аналіз прибутковості основних видів продукції у ПСП «Кам'янка» наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

**Прибутки (збитки) основних видів продукції
у ПСП «Кам'янка», тис. грн.**

Види продукції	2023 р.	2024 р.	2025 р.	Відхилення 2025 р. до 2023 р. (+,-)
пшениця озима	1276	1550	1090	-186
кукурудза на зерно	1388	238	1210	-178
ячмінь	327	752	8	-319
овес	-	10	19	19
ВРХ	-149	354	379	528
молоко	250	1269	1742	1492

Джерело: розраховано за річними звітами ПСП «Кам'янка»

За 2023-2025 рр. найбільший прибуток у ПСП «Кам'янка» забезпечувало виробництво молока (1742 тис. грн), кукурудзи на зерно (1210 тис. грн) та пшениці озимої (1090 тис. грн). Порівняно з 2023 р. прибуток від виробництва молока зріс на 1492 тис. грн та виробництво продукції ВРХ теж стало

прибутковим. Отже, основним джерелом зростання фінансових результатів підприємства стало виробництво продукції тваринництва, насамперед молока, що вказує на доцільність подальшого розвитку найбільш рентабельних напрямів діяльності ПСП «Кам'янка» для забезпечення стабільного зростання прибутку.

Аналіз додатку Е доводить, що у 2025 р. у ПСП «Кам'янка» спостерігається зростання продуктивності тваринництва: середньорічний надій молока зріс до 5190,6 кг, а приріст ВРХ – до 1,8 ц. Незважаючи на зростання собівартості, фінансові результати галузі значно покращилися. Загальна сума прибутку від реалізації продукції тваринництва збільшилася з 101,0 тис. грн у 2023 р. до 1742,0 тис. грн у 2025 р., тобто на 1641,0 тис. грн або майже у 17 разів. Така динаміка свідчить про підвищення ефективності виробництва та сприятливу цінову кон'юнктуру на ринку продукції тваринництва.

За додатком Є, видно, що за 2025 р. в ПСП «Кам'янка» спостерігається суттєве зростання урожайності зернових та зернобобових культур до 83,7 ц/га, що на 45,5% більше порівняно з 2023 р. Водночас виробнича собівартість 1 ц продукції також зросла, проте рівень рентабельності галузі підвищився до 26,8%, а прибуток на 1 га угідь значно збільшився. Отже, рослинництво залишається ефективною та прибутковою складовою діяльності підприємства, незважаючи на зростання витрат. Подальше підвищення результативності можливе за рахунок оптимізації витрат і впровадження інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур.

Високі показники урожайності свідчать про ефективне використання земельних ресурсів, сучасної техніки та якісного матеріально-технічного забезпечення виробництва. Збереження позитивної тенденції розвитку галузі потребує подальшого впровадження інноваційних агротехнологій, удосконалення системи удобрення та підвищення ефективності управління виробничими процесами.

За 2025 р. ПСП «Кам'янка» суттєво покращило результати господарської діяльності: валовий дохід зріс до 52 295 тис. грн, а прибуток – до 439 тис. грн, що значно перевищує рівень 2023 р. (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5

Ефективність господарської діяльності у ПСП «Кам'янка»

Показник	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р.	
				(+,-)	%
Отримано валового доходу, всього, тис. грн.	34956	25945	52295	17339	149,6
в т.ч. з розрахунку на:					
- 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	30,4	25,9	261,5	231,1	860,2
- 1 середньорічного працівника, грн.	592,5	425,3	1867,7	1275,2	315,2
Отримано прибутку (+), збитку (-), всього, тис. грн.	75	45	439	364	586,3
в т.ч. з розрахунку на:					
- 1 га сільськогосподарських угідь, грн.	0,07	0,04	2,20	2,13	3142,8
- 1 середньорічного працівника, грн.	1,3	0,7	15,7	14,4	1207,7
Норма прибутку, %	0,2	0,1	1,1	0,9	-
Рівень рентабельності, %	0,21	0,17	0,84	0,63	0,21

Джерело: розраховано за річними звітами ПСП «Кам'янка».

Також підвищилися показники ефективності використання ресурсів, зокрема прибуток на 1 га угідь та на 1 працівника. За 2025 р. підприємство демонструє позитивну динаміку розвитку та зростання рентабельності діяльності, що свідчить про підвищення ефективності виробництва та зміцнення фінансових результатів ПСП «Кам'янка».

Аналіз даних додатку Ж свідчить, що у 2023-2025 рр. діяльність ПСП «Кам'янка» характеризувалася нестабільною динамікою показників рентабельності. Валова рентабельність виробничих витрат зросла з 10,26 % у 2023 р. до 19,17 % у 2024 р., проте у 2025 р. знизилася до 8,78 %, що свідчить про випереджаюче зростання собівартості порівняно з валовим прибутком. Аналогічна тенденція спостерігається щодо рентабельності операційної діяльності. Коефіцієнт окупності виробничих витрат протягом досліджуваного періоду залишався вищим за одиницю, що свідчить про покриття витрат отриманими доходами та забезпечення прибуткової діяльності підприємства. Водночас коефіцієнт окупності чистого доходу коливався в межах 0,84–0,92, що характеризує відносно високий рівень витрато місткості виробництва.

Позитивною тенденцією є зростання чистої рентабельності виручки та рентабельності господарської діяльності з 0,21 % у 2023 р. до 0,84 % у 2025 р., що стало наслідком суттєвого збільшення чистого прибутку підприємства у

2025 році. Проте абсолютний рівень цих показників залишається невисоким, що свідчить про наявність резервів підвищення ефективності діяльності.

За 2023-2025 рр. фінансові результати діяльності ПСП «Кам'янка» наведено у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Фінансові результати діяльності ПСП «Кам'янка»

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р.	
				(+/-)	%
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продуктів (товарів, робіт, послуг), тис.грн	34956	25945	52295	17339	149,6
у т.ч.: в рослинництві	28554	19497	11001	-17553	38,5
в тваринництві	6329	6448	7194	865	113,7
інших підрозділів	73	-	34100	34027	-
2. Собівартість реалізованої продукції, тис.грн	31702	21772	48076	16374	151,6
3. Валовий фінансовий результат від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт), тис.грн	3254	4173	4219	965	130,0
у т.ч.: в рослинництві	3136	2550	2327	-809	74,2
в тваринництві	101	1623	1742	1641	1724,8
4. Чистий прибуток, тис.грн	75	45	439	364	585,3

Джерело: складено автором за даними підприємства

Аналіз доводить, що за 2025 р. у ПСП «Кам'янка» суттєво зріс чистий дохід від реалізації продукції до 52 295 тис. грн, що на 49,6% більше, ніж у 2023 р., при одночасному зростанні собівартості до 48 076 тис. грн. Найбільший внесок у формування фінансового результату забезпечила галузь тваринництва, тоді як у рослинництві спостерігається зниження валового прибутку. Водночас зростання виробничих витрат стримує темпи підвищення прибутковості підприємства, що потребує посилення контролю за використанням ресурсів та оптимізації витрат собівартості продукції. Загалом фінансові результати ПСП «Кам'янка» свідчать про позитивну динаміку розвитку підприємства та наявність потенціалу для подальшого зміцнення його конкурентних позицій на аграрному ринку.

Висновки до розділу 2

Проведене дослідження дозволило здійснити комплексну оцінку прибутковості ПСП «Кам'янка» та визначити основні тенденції його розвитку у 2023-2025 рр. Встановлено, що підприємство функціонує в умовах суттєвого скорочення земельного банку та посівних площ, проте завдяки підвищенню інтенсивності виробництва змогло забезпечити зростання ефективності використання земельних, трудових і матеріальних ресурсів. Незважаючи на зменшення площі сільськогосподарських угідь на 82,6 %, урожайність зернових культур, продуктивність праці та прибуток у розрахунку на одиницю ресурсів суттєво зросли.

Аналіз спеціалізації підприємства показав, що основу товарної продукції формують рослинництво і тваринництво та у 2025 році значно зросла роль реалізації робіт і послуг. Водночас найбільш прибутковими видами продукції залишаються молоко, кукурудза на зерно та пшениця озима. Особливо позитивною є динаміка розвитку тваринництва, де виробництво молока забезпечило найбільший приріст прибутку та високий рівень рентабельності. Оцінка фінансових результатів показала, що у 2025 році чистий дохід ПСП «Кам'янка» зріс до 52 295 тис. грн, а чистий прибуток – до 439 тис. грн, що відповідно на 49,6 % та у 5,9 рази більше порівняно з 2023 роком. Позитивною тенденцією є також підвищення рівня рентабельності господарської діяльності та чистої рентабельності виручки. Проте абсолютні значення показників рентабельності залишаються порівняно низькими, що свідчить про наявність значних резервів зростання прибутку на підприємстві.

Таким чином, ПСП «Кам'янка» демонструє позитивну динаміку розвитку та зростання фінансових результатів, незважаючи на скорочення ресурсного потенціалу. Водночас для забезпечення реалізації стратегії зростання прибутку необхідно зосередити увагу на оновленні матеріально-технічної бази, оптимізації витрат, зниженні собівартості продукції, підвищенні рівня рентабельності та подальшому розвитку найбільш прибуткових напрямів діяльності.

РОЗДІЛ 3
ОБГРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ
ПСП «КАМ'ЯНКА»

Результати аналізу діяльності ПСП «Кам'янка» за 2023-2025 рр. підтверджують прибуткову діяльність, однак потребує подальшого вдосконалення системи управління витратами, оптимізації структури доходів та підвищення ефективності використання наявних ресурсів для зміцнення фінансової стійкості та зростання чистого прибутку.

За допомогою матриці БКГ обгрунтуємо стратегію сільськогосподарського підприємства щодо виробництва найбільш прибуткових видів продукції. Для аналізу продуктового портфелю та ефективності його функціонування, було відібрано 6 видів продукції, які у структурі товарної продукції складають найбільшу частку (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

Обсяг реалізації основних видів товарної продукції
ПСП «Кам'янка»

Вид продукції	Об'єм реалізації, тис. грн.		Частка ринку, %				Частка витрат
	2024 р.	2025 р.	ПСП «Кам'янка»	ПСП «Новоселиця»	СТОВ «Хлібо- роб»	ПСП «Сокільча»	
Пшениця озима	7355	2340	14	12	10	9	1,17
Кукурудза на зерно	9110	8520	13	11	9	8	1,18
Ячмінь ярий	2992	95	11	7	6	5	1,57
Овес	40	46			2	2	1,33
М'ясо ВРХ	1409	1434	15	11	9	8	1,36
Молоко	5039	5760	11	8	7	6	1,38

Джерело: власні дослідження.

Аналіз даних таблиці 3.1, свідчить, що за 2025 р. ПСП «Кам'янка» у виручці від реалізації продукції найбільші надходження були від кукурудза на зерно (8520 тис. грн) та молоко (5760 тис. грн), що підтверджує їх важливу роль у формуванні доходів підприємства. За більшістю видів продукції частка ринку ПСП «Кам'янка» перевищує показники конкурентів, що свідчить про вищий рівень конкурентних позицій господарства. ПСП «Кам'янка» зберігає стійкі позиції на ринку сільськогосподарської продукції, особливо у виробництві зерна та молока. Подальше нарощування обсягів реалізації найбільш прибуткових

видів продукції сприятиме зміцненню ринкових позицій та зростанню прибутку ПСП «Кам'янка».

За матрицею БКГ розрахуємо такі показники, як: показник темпу зростання ринку та відносну частку ринку. Темп зростання ринку характеризує рух товарів на ринку, що виражається через зміну обсягу реалізації (продажу) даного продукту (результату даного бізнес – процесу) за останній розглянутий період часу. Дані розрахунку занесемо в таблицю 3.2.

Таблиця 3.2

**Місце основних видів сільськогосподарської продукції
ПСП «Кам'янка» на ринку**

Вид продукції	Темп зростання ринку	Відносна частка ринку	Квадрат БКГ
Пшениця озима	0,95	1,10	«Дійні корови»
Кукурудза на зерно	1,20	1,35	«Зірки»
Ячмінь ярий	0,75	0,60	«Собаки»
Овес	0,80	0,40	«Собаки»
М'ясо ВРХ	1,10	0,85	«Важкі діти»
Молоко	1,30	1,40	«Зірки»

Джерело: власні дослідження.

За результатами таблиці, молоко розміщено у квадраті «Зірки», оскільки має високий темп зростання та забезпечує найбільший приріст прибутку на 1492 тис. грн, рівень рентабельності галузі становить 32 % та кукурудза на зерно теж досягли квадрату «Зірки», так як у 2025 р. займає найбільшу частку у структурі товарної продукції – 16,3 % та залишається одним із найприбутковіших видів продукції.

Пшениця озима потрапила до квадрату «Дійні корови», оскільки має стабільні позиції на ринку та забезпечує значний прибуток для підприємства, хоча темпи зростання є помірними; м'ясо ВРХ зайняло позицію «Важкі діти» (Знаки запитання), оскільки напрям став прибутковим, але його ринкова частка ще недостатньо висока; ячмінь ярий та овес належать до квадрату «Собаки», через незначні обсяги реалізації та низьку прибутковість.

На основі таблиці 3.2 побудуємо матрицю БКГ (рис. 3.1).

З рисунку 3.1 можна зробити висновок, що за матрицею БКГ продуктовий портфель основних видів продукції ПСП «Кам'янка» свідчить про наявність

різних стратегічних позицій у підприємства.

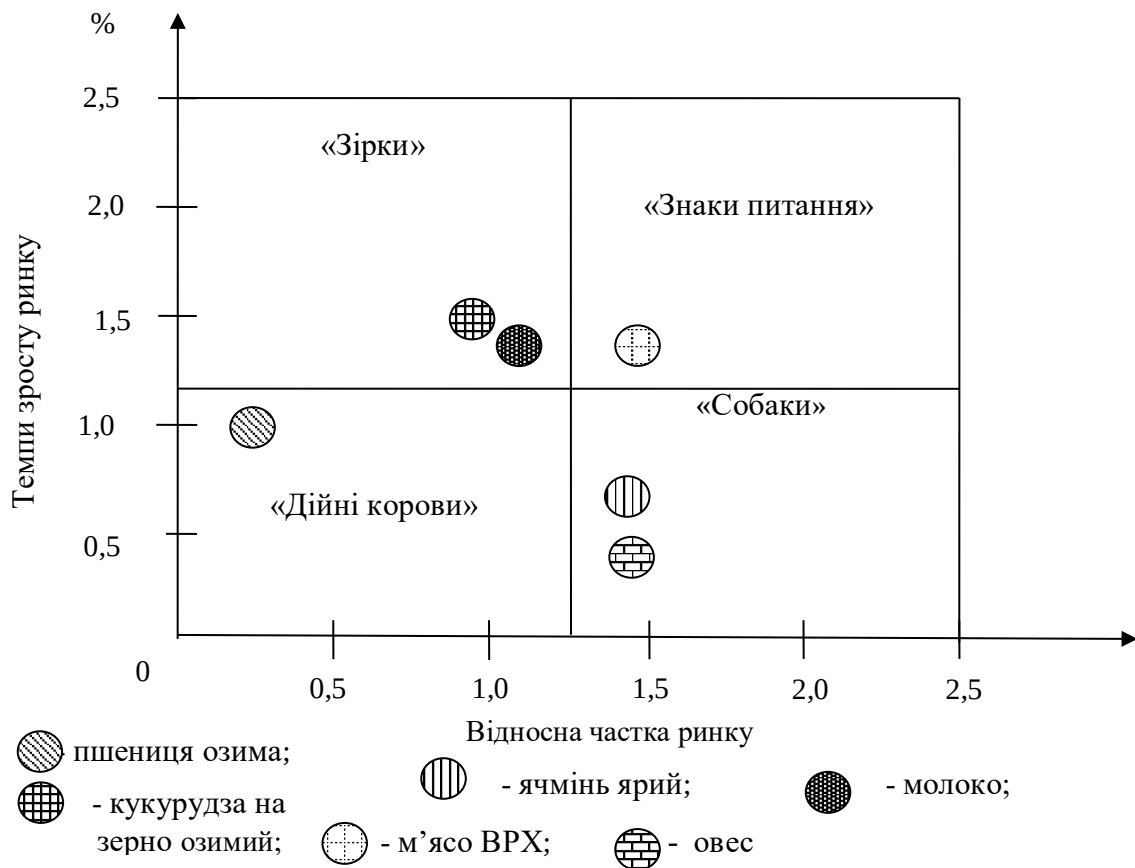

Рис. 3.1. Матриця БКГ

Джерело: власні дослідження.

До категорії «Зірки» належать молоко та кукурудза на зерно, які характеризуються високими темпами зростання ринку та значною часткою ринку, забезпечуючи підприємству основні конкурентні переваги та перспективи подальшого розвитку. Пшениця озима займає позицію «Дійної корови», формуючи стабільні доходи та виступаючи важливим джерелом фінансових ресурсів для підтримки інших напрямів діяльності. Виробництво м'яса ВРХ належить до категорії «Важкі діти» (Знаки запитання), що свідчить про необхідність додаткових інвестицій та управлінських рішень для зміцнення його ринкових позицій. Водночас ячмінь ярий та овес віднесені до категорії «Собаки», оскільки мають низьку ринкову частку та обмежені перспективи зростання.

Отже, стратегія розвитку ПСП «Кам'янка» повинна бути спрямована на подальше нарощування виробництва та реалізації молока і кукурудзи на зерно, підтримку стабільної прибутковості пшениці озимої, а також оцінку доцільності подальшого розвитку або скорочення менш ефективних напрямів діяльності, що

сприятиме зміцненню конкурентних позицій підприємства та забезпеченню стійкого зростання прибутковості.

На основі даної таблиці та проведених розрахунків побудуємо графік матриці БКГ (рис. 3.2). Отже, отримана в результаті аналізу по методу БКГ продуктова стратегія є доволі привабливою, оскільки дозволяє за рахунок зняття з виробництва не дуже перспективних продуктів перетворити один із продуктів – озиму пшеницю із «Дійних корів» в незаперечну «Зірку».

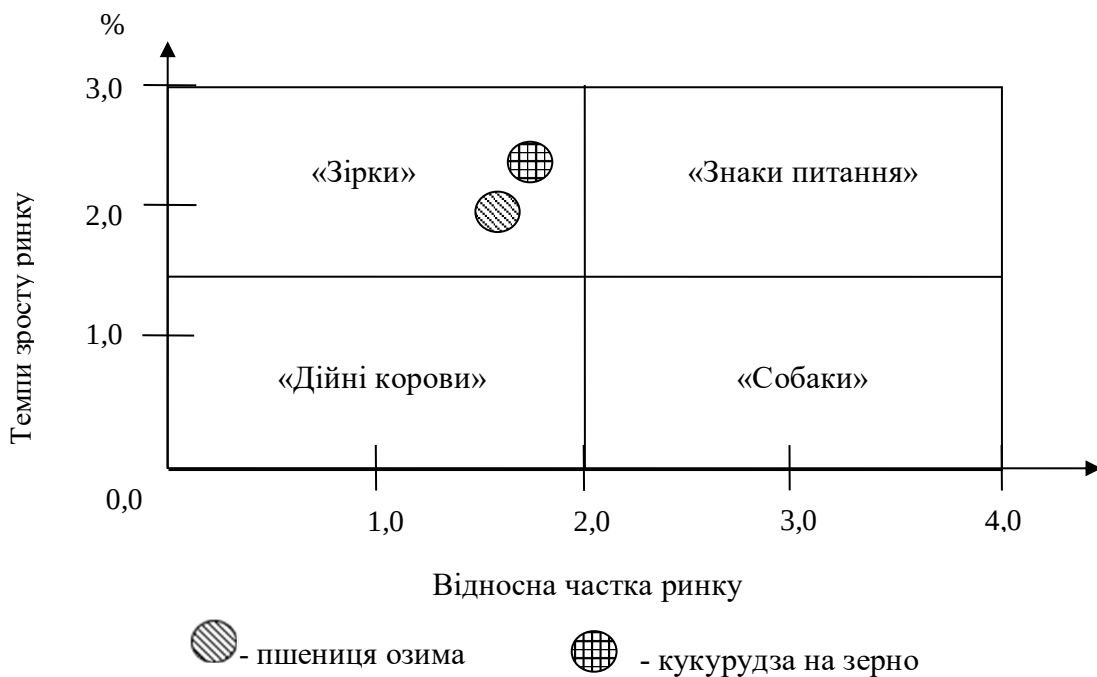

Рис. 3.2. Прогнозований стан матричного портфелю продукції ПСП «Кам'янка»

Джерело: власні дослідження.

Такий стратегічний підхід дозволить підприємству завоювати міцне місце на ринку сільськогосподарської продукції і, можливо, отримати необхідні кошти для розкручування нових, на даній стадії відкинутих продуктів, але це вже питання майбутніх розробок стратегічних ліній. Однак необхідно відзначити, що на практиці потрібно з обережністю ставитися до отриманих результатів і проводити багаторазову їх перевірку, розглядаючи різні варіанти майбутньої стратегії (з метою виключення втрачених можливостей).

Для обґрунтування стратегії зростання прибутку ПСП «Кам'янка» здійснимо PEST- і SWOT-аналіз.

Загалом результати PEST-аналізу (додаток 3) свідчать, що ПСП «Кам'янка» функціонує в умовах складного та мінливого зовнішнього середовища. Найбільші можливості для розвитку підприємства пов'язані з технологічною модернізацією та державною підтримкою аграрного сектору, тоді як основними загрозами залишаються економічна нестабільність, демографічні проблеми та політичні ризики.

Результати SWOT-аналізу (додаток К) свідчать, що ПСП «Кам'янка» має низку вагомих конкурентних переваг, серед яких стабільний попит на продукцію, достатня сировинна база, високий рівень кваліфікації персоналу, ефективна система контролю якості та використання сучасної техніки й технологій. Це створює сприятливі передумови для розширення виробництва, підвищення конкурентоспроможності та зміцнення ринкових позицій підприємства.

Серед слабких сторін підприємства слід відзначити неповне використання виробничих потужностей, зростання витрат на енергоресурси, сезонність виробництва та відсутність спеціалізованого маркетингового підрозділу. Наявність таких недоліків стримує повною мірою реалізацію наявного потенціалу підприємства та знижує ефективність просування продукції на ринку.

Зовнішнє середовище формує для ПСП «Кам'янка» значні можливості, пов'язані з розширенням асортименту продукції, залученням сучасних технологій, збільшенням обсягів реалізації та використанням програм державної підтримки аграрного сектору. Реалізація цих можливостей сприятиме підвищенню прибутковості та подальшому розвитку підприємства.

Водночас діяльність підприємства супроводжується низкою загроз, серед яких посилення конкуренції, політична та економічна нестабільність, а також постійне зростання цін на матеріально-технічні ресурси. Для мінімізації їх негативного впливу доцільно здійснювати диверсифікацію виробництва, впроваджувати ресурсозберігаючі технології, удосконалювати систему мотивації персоналу та активізувати маркетингову діяльність.

Отже, SWOT-аналіз підтверджує наявність достатнього потенціалу для подальшого розвитку ПСП «Кам'янка». Використання сильних сторін і ринкових можливостей у поєднанні з усуненням внутрішніх недоліків та нейтралізацією зовнішніх загроз дозволить підприємству підвищити ефективність діяльності, зміцнити конкурентні позиції та забезпечити стале зростання прибутковості.

Для ПСП «Кам'янка» необхідно визначити мету, місію, цілі підприємства та скласти «дерево цілей». «Дерево цілей» зображено на рисунку 3.3 є наочним графічним зображення підпорядкованості та взаємозв'язку цілей, що демонструє розподіл загальної (генеральної) мети або місії на під цілі, завдання та окремі дії.

Необхідність формування місії пов'язана з тим, що в ринковому середовищі підприємство має постійно заявляти про себе, формувати, насамперед у клієнтів, заінтересованість та певний імідж. Крім того, воно повинно об'єднати дії персоналу в обраному напрямку, консолідувати трудовий колектив. І в першому, і в другому випадках напрошується висновок про необхідність оголошення конкретних цілей підприємства.

Основною місією підприємства в першу чергу є задоволення суспільних потреб. Адже без споживача, без його високого і постійного інтересу до продукції підприємства, мріяти про високі прибутки проблематично. Тому в діяльності підприємства прибуток залежить від попиту споживачів.

На основі комплексного аналізу та визначення основних цілей сільськогосподарського підприємства побудуємо «дерево цілей» (рис. 3.3).

Рисунок 3.3 відображає «Дерево цілей» ПСП «Кам'янка», яке демонструє взаємозв'язок між стратегічною метою підприємства та основними напрямками її досягнення. Для ПСП «Кам'янка» важливу роль відіграють такі цілі, як: зростання прибутковості діяльності; справедлива винагорода персоналу; виконання соціальних зобов'язань; задоволення потреб споживачів; створення конкурентних переваг; завоювання ринку; використання найновішої техніки та технології виробництва продукції.

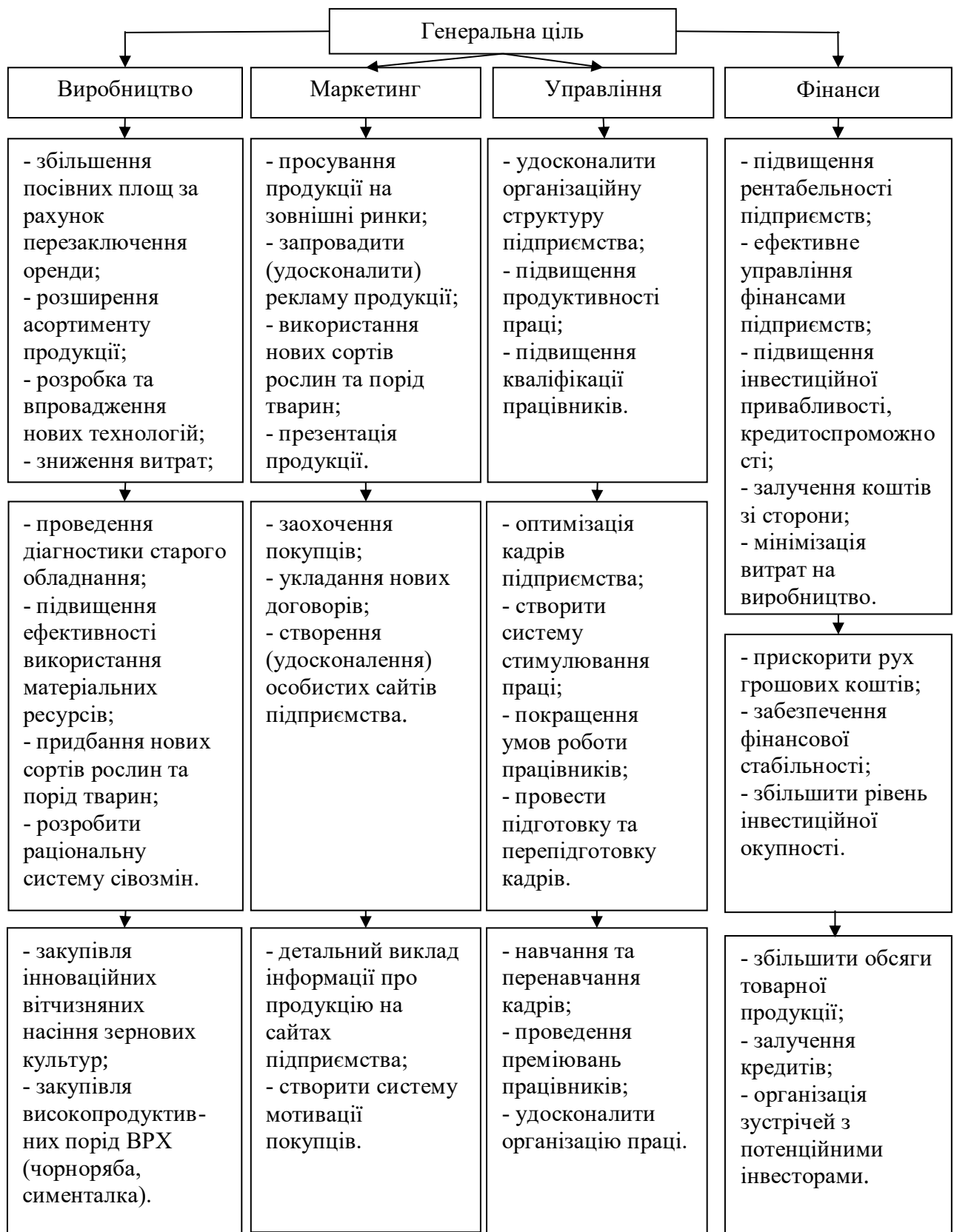

Рис. 3.3 «Дерево цілей» ПСП «Кам'янка»

Джерело: власні дослідження.

Головною стратегічною ціллю підприємства є забезпечення сталого зростання прибутку та підвищення рівня рентабельності господарської діяльності. Для досягнення зазначеної мети визначено низку стратегічних

завдань, серед яких підвищення ефективності використання земельних ресурсів, удосконалення виробничої діяльності, зниження собівартості продукції, нарощування обсягів реалізації та зміцнення конкурентних позицій на ринку. Важливе місце відводиться розвитку найбільш прибуткових галузей підприємства, зокрема виробництва молока та вирощування зернових культур.

Наступний рівень дерева цілей представлений комплексом конкретних заходів щодо реалізації поставлених завдань. До них належать впровадження сучасних ресурсозберігаючих технологій, оновлення матеріально-технічної бази, підвищення продуктивності праці, удосконалення системи управління витратами, активізація маркетингової діяльності та розширення каналів збуту продукції.

Особлива увага приділяється інноваційному розвитку підприємства, залученню інвестицій, підвищенню якості продукції та впровадженню сучасних цифрових технологій управління виробництвом. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсного потенціалу, зміцненню фінансової стійкості та зростанню конкурентоспроможності ПСП «Кам'янка».

Таким чином, «Дерево цілей» відображає структуровану систему стратегічних і тактичних цілей підприємства та визначає основні напрями забезпечення довгострокового зростання прибутковості й сталого розвитку ПСП «Кам'янка».

Пропонується для впровадження на ПСП «Кам'янка» комплексний інноваційно-інвестиційний проєкт «Точне землеробство + ресурсоощадний обробіток ґрунту», що базується на синергії трьох технологічних компонентів і концептуально відповідає сучасним рекомендаціям щодо цифрової трансформації аграрного сектору [11; 16, 40]. Зміст та параметри інвестиційного проєкту з оптимізації собівартості зернових культур наведено у таблиці 3.3.

Передбачуваний термін реалізації проєкту – 2 виробничих сезони (2027–2028 рр.), повний господарський ефект очікується починаючи з 2027 р. Проєкт є екологічно прийнятним: технологія strip-till зменшує деградацію ґрунтів та

ерозію, GPS-моніторинг знижує надлишкове внесення мінеральних добрив, що позитивно впливає на стан водойм і ґрунтових вод.

Таблиця 3.3

**Зміст та параметри інвестиційного проєкту з оптимізації собівартості
зернових культур ПСП «Кам'янка»**

№	Назва заходу	Зміст і технологічні особливості	Обсяг інвестицій, тис. грн	Очікуваний ефект, % зниження витрат
1	Перехід на технологію strip-till на 513 га (у середньому за 2023-2025 рр.) зернових	Придбання глибокорозпушувача-сівалки точного висіву; обробляється лише смуга 15–20 см під посів; решта поля залишається мульчованою	1 850	Паливно-мастильні матеріали: –30 %; оплата праці: –18 %
2	Запровадження GPS-моніторингу та диференційного внесення добрив	Картування полів за вмістом NPK; встановлення GPS-моніторів на трактори, комбайни, обприскувачі; програмне забезпечення Soft.Farm	680	Добрива: –12 %; Засоби захисту рослин: –8 %
3	Заміна імпортного насіння на високоврожайні вітчизняні сорти	Перехід на сорти озимої пшениці та ярого ячменю Селекційно-генетичного інституту НААН; пряма економія на собівартості насіння	70	Насіння: –22 %
4	Оптимізація логістики: централізоване зерносховище та власна вагова	Реконструкція двох зерносховищ ємністю 5 тис. т; установка автомобільної ваги; зменшення втрат при зберіганні з 3,5 % до 1,2 %	1 200	Втрати: – 65 %; логістика: –15 %
5	Навчання персоналу та сертифікація операторів технології	Тренінги механізаторів та агрономів у Подільському агротехнічному навчальному центрі (2 цикли по 5 днів)	90	Продуктивність праці: +12 %
	Разом по проєкту	Комплексне впровадження протягом 2025–2026 рр.	3 890	Загалом: –17,8 % собівартості

Джерело: розроблено автором на основі джерел [16, 40].

Сукупний обсяг інвестицій у проєкт становить 3 890 тис. грн. Джерелом фінансування стануть 50 % власні кошти підприємства, оскільки за ф. №1 на рахунку балансу за 2024 р. знаходилося 2061 тис. грн, а за 2025 р. – 2517 тис. грн. У разі потреби ПСП «Кам'янка» може скористатися пільговим кредитом на суму

1945 тис. грн за програмою «Доступні кредити 5-7-9 %» на 3 роки під 7 % річних, які видаються вітчизняним аграріям у період військових дій.

За додатком Л залучення пільгового кредиту в розмірі 1 945 тис. грн під 7% річних забезпечує ПСП «Кам'янка» доступ до відносно дешевих фінансових ресурсів. Загальна переплата за кредитом становить лише 272,3 тис. грн, що є економічно доцільним для фінансування інвестиційного проєкту та значно нижчим порівняно зі стандартними банківськими кредитами.

Розрахунок очікуваного зниження собівартості зернових культур внаслідок упровадження запропонованого проєкту наведено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4

**Прогноз зміни виробничої собівартості зернових культур після
впровадження проєкту ПСП «Кам'янка»(2027 р.)**

Стаття витрат на 1 га	У середньому за 2023-2025 рр., грн/га	2027 р., грн (прогноз)	Економія, грн/га	Економія, %
Насіння	4 670,0	3642,6	-1027,4	22
Мінеральні добрива	8 495,0	7475,6	-1019,4	12
Засоби захисту рослин	5 280,0	4857,6	-422,4	8
Паливно-мастильні матеріали	10 470,0	7329,0	-3141,0	30
Оплата праці з відрахуваннями	3 410,0	3000,8	-409,2	18
Амортизація + інші витрати	8 461,5	7615,4	-846,1	10
Разом виробничих витрат на 1 га	40786,5	33921,0	-6865,5	100
Прогнозована урожайність, ц/га	69,2	70,0	-	-
Виробнича собівартість 1 ц зерна, грн	589,4	484,6	-104,8	17,8

Джерело: розраховано автором за результатами техніко-економічного обґрунтування проєкту.

Отже, впровадження проєкту в ПСП «Кам'янка» у 2027 р. забезпечить зниження виробничих витрат на 17,8 % вирощування зернових культур та підвищення економічної ефективності виробництва.

Найбільше скорочення витрат прогнозується за статтею паливно-

мастильні матеріали з 10 470,0 грн/га до 7 329,0 грн/га, або на 3 141,0 грн/га (30%), що свідчить про підвищення ефективності використання техніки, оптимізацію технологічних операцій та скорочення витрат пального. Значна економія також очікується за статтями насіння та мінеральні добрива – відповідно на 1 027,4 грн/га (22%) та 1 019,4 грн/га (12%), що може бути досягнуто завдяки впровадженню елементів точного землеробства та раціоналізації норм внесення ресурсів.

Витрати на засоби захисту рослин скоротяться на 422,4 грн/га (8%), а на оплату праці з відрахуваннями – на 409,2 грн/га (18%), що свідчить про зростання продуктивності праці та автоматизацію окремих виробничих процесів. Водночас амортизаційні та інші витрати знизяться на 846,1 грн/га (10%).

У результаті загальна сума виробничих витрат на 1 га знизиться з 40 786,5 грн до 33 921,0 грн, тобто на 6 865,5 грн або на 16,8%. При цьому прогнозована урожайність зросте з 69,2 до 70,0 ц/га, що свідчить про відсутність негативного впливу скорочення витрат на рівень продуктивності посівів.

Позитивним наслідком реалізації проєкту стане зниження виробничої собівартості 1 ц зерна з 589,4 грн до 484,6 грн, або на 104,8 грн (17,8%). Це підвищить конкурентоспроможність продукції підприємства, сприятиме зростанню прибутку та рівня рентабельності виробництва зернових культур.

Отже, реалізація проєкту є економічно доцільною, оскільки забезпечує комплексне скорочення ресурсних витрат, зниження собівартості продукції та підвищення ефективності діяльності ПСП «Кам'янка».

Розрахунок основних показників економічної ефективності інвестиційного проєкту наведено в таблиці 3.5. Дані таблиці свідчать про високу економічну ефективність інвестиційного проєкту, спрямованого на підвищення ефективності виробництва зернових культур у ПСП «Кам'янка». Загальний обсяг капіталовкладень становить 3 890 тис. грн, що дає змогу впровадити сучасні технологічні рішення на площі 513 га посівів зернових культур.

Основним джерелом економічного ефекту є скорочення виробничих витрат. Завдяки реалізації проєкту економія витрат на 1 га становитиме 6 865,5

грн, що забезпечить загальне щорічне зниження витрат на суму 3 522,0 тис. грн. Крім того, удосконалення технології вирощування сприятиме підвищенню урожайності на 0,8 ц/га, що дозволить додатково отримати 410,4 ц зерна. За умови реалізації продукції за ціною 880 грн/ц та виробничої собівартості 490,3 грн/ц додатковий прибуток від приросту врожаю становитиме 159,9 тис. грн.

Таблиця 3.5

**Показники економічної ефективності інвестиційного проєкту
ПСП «Кам'янка»**

Показник	Значення
Сукупний обсяг інвестицій, тис. грн	3 890
Площа посіву зернових, га (з 2027 р.)	513
Економія витрат на 1 га, грн	6865,5
Загальна економія витрат на рік, тис. грн	3 522,0
Додатковий валовий збір, ц (513 га × 0,8 ц/га)	410,4
Додатковий прибуток від приросту врожаю (за ціни 880 грн/ц та собів. 490,3 грн/ц), тис. грн	159,9
Сумарний річний приріст чистого прибутку, тис. грн	3 681,9
Простий термін окупності проєкту, років	1,06
Чиста поточна вартість (ЧПВ, NPV) при $r = 12\%$ за 5 років, тис. грн	9 382,5
Внутрішня ставка доходності (БСД, IRR), %	90,9
Індекс прибутковості (PI)	3,41

Джерело: розраховано автором за стандартною методикою оцінки інвестиційних проєктів UNIDO.

Розрахунок дисконтованих показників також підтверджує доцільність реалізації проєкту. Зокрема, чиста поточна вартість (NPV) за ставкою дисконту 12 % протягом п'яти років становить 9 382,5 тис. грн, що значно перевищує початкові вкладення. Позитивне значення NPV свідчить про створення додаткової вартості для підприємства та зростання його ринкової цінності.

Особливо вагомим показником є внутрішня ставка доходності (IRR), яка становить 90,9 %. Оскільки цей показник суттєво перевищує нормативну ставку дисконту (12 %), проєкт характеризується високим запасом фінансової стійкості та прибутковості. Водночас індекс прибутковості (PI) дорівнює 3,41, тобто на кожну вкладену гривню інвестицій підприємство отримає 3,41 грн дисконтованих доходів.

Висновок до розділу 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи обґрунтовано стратегічні напрями забезпечення зростання прибутку ПСП «Кам'янка» на основі комплексного аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства та сучасних підходів до стратегічного управління. Встановлено, що підприємство має достатній виробничий і ресурсний потенціал для подальшого розвитку, однак потребує впровадження заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання ресурсів, оптимізацію витрат та зміцнення конкурентних позицій.

За результатами матриці БКГ визначено, що найбільш перспективними напрямками діяльності ПСП «Кам'янка» є виробництво молока та кукурудзи на зерно, які належать до категорії «Зірки» та формують значну частину прибутку підприємства. Пшениця озима займає позицію «Дійної корови» і забезпечує стабільні фінансові надходження, тоді як виробництво м'яса ВРХ потребує додаткових інвестицій та посилення ринкових позицій. Водночас виробництво ячменю ярого та вівса характеризується низькою ефективністю та обмеженими перспективами розвитку.

Проведені PEST- та SWOT-аналізи підтвердили наявність значних можливостей для розвитку підприємства, пов'язаних із модернізацією виробництва, впровадженням інноваційних технологій, використанням державних програм підтримки аграрного сектору та розширенням ринків збуту. Разом із тим виявлено низку загроз і внутрішніх проблем, серед яких зростання цін на ресурси, нестабільність зовнішнього середовища, сезонність виробництва та недостатня маркетингова активність.

Для реалізації стратегії зростання прибутку підприємства запропоновано інноваційно-інвестиційний проєкт «Точне землеробство + ресурсоощадний обробіток ґрунту» загальною вартістю 3 890 тис. грн.

Отримані результати свідчать про економічну доцільність реалізації запропонованих заходів та їх здатність забезпечити підвищення конкурентоспроможності, фінансової стійкості та прибутковості ПСП «Кам'янка» у довгостроковій перспективі.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

На основі проведеного дослідження встановлено, що прибуток є ключовим показником ефективності діяльності підприємства та основою забезпечення його фінансової стійкості, конкурентоспроможності й подальшого розвитку. Узагальнення теоретичних підходів дозволило визначити, що стратегія зростання прибутку повинна базуватися на комплексному управлінні доходами, витратами та ресурсним потенціалом на підприємстві.

У результаті аналізу діяльності ПСП «Кам'янка» за 2023–2025 рр. встановлено, що підприємство функціонує в умовах суттєвого скорочення земельного банку та посівних площ, проте змогло забезпечити позитивну динаміку основних фінансово-економічних показників. Незважаючи на зменшення площі сільськогосподарських угідь, підприємство досягло значного зростання урожайності зернових культур, продуктивності праці та ефективності використання земельних ресурсів. Чистий дохід від реалізації продукції у 2025 році становив 52 295 тис. грн, що на 49,6 % більше порівняно з 2023 роком, а чистий прибуток зріс у 5,9 раза та досяг 439 тис. грн.

Дослідження показало, що найбільший внесок у формування прибутку забезпечують виробництво молока, кукурудзи на зерно та пшениці озимої. Особливо позитивною є тенденція розвитку тваринництва, де спостерігається зростання продуктивності, прибутку та рівня рентабельності. Водночас виявлено низку проблем, які стримують підвищення прибутковості підприємства, серед яких високий рівень зносу основних засобів, зростання виробничої собівартості продукції, недостатньо високі показники рентабельності та залежність від коливань ринкової кон'юнктури.

Проведений SWOT-аналіз засвідчив наявність у ПСП «Кам'янка» вагомих конкурентних переваг, зокрема достатньої сировинної бази, високої кваліфікації персоналу, стабільного попиту на продукцію та використання сучасних технологій виробництва. Разом з тим встановлено наявність резервів підвищення ефективності діяльності через удосконалення управління витратами, модернізацію матеріально-технічної бази та розширення асортименту продукції.

Результати матриці БКГ показали, що найбільш перспективними напрямками діяльності підприємства є виробництво молока та кукурудзи на зерно, які належать до категорії «Зірки», тоді як пшениця озима виконує роль стабільного джерела доходів як «Дійна корова». Це свідчить про доцільність концентрації інвестиційних ресурсів саме на зазначених видах продукції для забезпечення довгострокового зростання прибутку.

Ключовим напрямом реалізації стратегії зростання прибутку ПСП «Кам'янка» запропоновано інноваційно-інвестиційний проєкт «Точне землеробство + ресурсоощадний обробіток ґрунту» загальною вартістю 3 890 тис. грн. Проєкт передбачає впровадження технології strip-till, GPS-моніторингу та диференційованого внесення добрив, використання високоврожайних вітчизняних сортів насіння, оптимізацію логістики та підвищення кваліфікації персоналу. Джерелами фінансування визначено власні кошти підприємства та пільговий кредит за програмою «Доступні кредити 5–7–9 %».

Результати техніко-економічного обґрунтування підтвердили високу ефективність запропонованого проєкту. Очікується зниження виробничої собівартості зернових культур на 17,8 %, скорочення витрат на 6 865,5 грн на 1 га посівів та отримання щорічної економії в розмірі 3 522,0 тис. грн. Загальний приріст чистого прибутку становитиме 3 681,9 тис. грн на рік, а строк окупності інвестицій – лише 1,06 року.

Оцінка інвестиційної привабливості проєкту засвідчила його високу результативність: чиста поточна вартість (NPV) становить 9 382,5 тис. грн, внутрішня ставка дохідності (IRR) – 90,9 %, а індекс прибутковості (PI) – 3,41. Отримані результати свідчать про економічну доцільність реалізації запропонованих заходів та їх здатність забезпечити підвищення конкурентоспроможності, фінансової стійкості та прибутковості ПСП «Кам'янка» у довгостроковій перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник. Київ: КНЕУ, 2013. 624 с.
2. Бойчик І. М. Економіка підприємства : підручник. Київ : Кондор, 2023. 378 с.
3. Васильців Т. Г., Волошин В. І. Конкурентоспроможність підприємства в умовах сучасних викликів. Економіка та держава. 2021. № 7. С. 15–21.
4. Вініченко І. І. Формування стратегії розвитку аграрних підприємств. Агросвіт. 2022. № 5–6. С. 12–18.
5. Гуцаленко Л. В., Марчук У. О. Управління фінансовими результатами підприємства в сучасних умовах. Економіка та суспільство. 2024. № 62.
6. Державна служба статистики України. Сільське господарство України 2024: статистичний збірник. Київ, 2025. 248 с.
7. Дикань В. Л., Назаренко І. Л. Стратегічне управління підприємством: навч. посіб. Харків : УкрДУЗТ, 2021. 315 с.
8. Дудар Т. Г., Дудар В. Т. Менеджмент аграрного підприємства: навч. посіб. Тернопіль : Економічна думка, 2022. 356 с.
9. Жук В. М. Облік і аналіз фінансових результатів підприємства. Економіка АПК. 2020. № 4. С. 45–53.
10. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Редакція станом на 2025 р.
11. Закон України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24.06.2004 р. № 1877-IV. Редакція станом на 2025 р.
12. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2022. 728 с.
13. Калетнік Г. М., Пришляк Н. В. Економіка аграрного виробництва. Вінниця: ТВОРИ, 2021. 408 с.
14. Кириленко І. Г. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору України. Економіка АПК. 2023. № 3. С. 6–16.
15. Ковальчук І. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ : Знання, 2021. 408 с.

16. Козак В. Г. Управління прибутковістю підприємств аграрного сектору. Агросвіт. 2024. № 10. С. 24–31.
17. Кондратюк О. І. Формування стратегії прибутковості аграрних підприємств. Агросвіт. 2023. № 21. С. 38–45.
18. Лігоненко Л. О. Управління вартістю підприємства та фінансовими результатами. Економіка та підприємництво. 2022. № 49. С. 89–96.
19. Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я. Розвиток аграрного сектору економіки України. Економіка АПК. 2022. № 8. С. 5–16.
20. Мармуль Л. О., Петренко В. С. Ефективність функціонування аграрних підприємств в умовах воєнного стану. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 8. С. 18–25.
21. Месель-Веселяк В. Я. Економічні засади ефективності сільськогосподарського виробництва. Економіка АПК. 2021. № 11. С. 16–27.
22. Міністерство аграрної політики та продовольства України. Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року. Київ, 2024.
23. Міністерство економіки України. Україна: економічний огляд 2025 року. Київ, 2025.
24. Мних Є. В. Економічний аналіз : підручник. Київ : КНТЕУ, 2022. 630 с.
25. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Київ, 2025.
26. Олійник О. В. Управління прибутком підприємства в умовах нестабільного ринкового середовища. Економіка та держава. 2023. № 11. С. 84–89.
27. Офіційний сайт Державної служби статистики України.
28. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України.
29. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2021. 654 с.
30. Скидан О. В., Ярмолюк О. Ф. Управління розвитком аграрних підприємств в умовах сучасних викликів. Економіка та суспільство. 2024. № 63.
31. Статут ПСП «Кам'янка». Внутрішня документація підприємства. 2025.
32. Фінансова звітність ПСП «Кам'янка» за 2023–2025 рр.

https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/01528855/.

33. Хомюк Н. Л. Стратегічне планування прибутковості підприємства. Економічний форум. 2022. № 3. С. 112–118.
34. Череп А. В. Управління прибутком підприємства в сучасних умовах. Інвестиції: практика та досвід. 2023. № 12. С. 35–41.
35. Шпикуляк О. Г., Малік М. Й. Стратегічні засади забезпечення конкурентоспроможності та прибутковості аграрних підприємств в умовах повоєнного відновлення економіки України. Економіка АПК. 2025. № 2. С. 5–17.
36. Швець В. Я. Фінансові результати діяльності підприємства: сучасні підходи до оцінювання. Економіка та суспільство. 2024. № 58.
37. Юрчишин В. В. Ефективність функціонування аграрних підприємств України. Економіка АПК. 2023. № 7. С. 25–34.
38. FAO. The State of Food and Agriculture 2024. Rome: FAO, 2024.
39. OECD. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2024. Paris: OECD Publishing, 2024.
40. World Bank. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4). Washington, DC: World Bank, 2025.

